

R & D projektid (2 tk)

[Projekt üldhariduskooli riikliku õppekava üldosa kohta]

1. R & D PROJEKTI ÜLDANDMED

1.1. Projekti nimetus ja teostamise aeg: Lähteuringu “Eesti põhi- ja keskhariduse riikliku õppekava tulemuslikkusega ja arendusega seonduva probleemide uurimise kavandamine” jätkuprojekt. Üldhariduskooli riikliku õppekava üldosa: üldosa põhiliste sisukategooriatega seonduvad teoreetilised probleemid: üldhariduskooli riikliku õppekava üldosa korrigeeritud versiooni projekt.

01.01.2000 – 31.12.2000

1.2. Peamine projektiteostaja: TPÜ Haridusuuringute Instituudi uurimisgrupp.

Aadress: Narva mnt 25, Tallinn, 10120

telefonid: 6345895; 6587691; kontaktisik mag. Juta Veimer

1.3. Teised koostööpartnerid: TPÜ Haridusuuringute Instituudi teised uurimisgrupid; TPÜ kasvatusteaduskonna koolipedagoogika õppetool; TPÜ sotsiaalteaduskonna ajaloo õppetool; EV Haridusministeeriumi üldhariduse osakonna õppekavatalitus; EV Haridusministeeriumi ainenõukogud; mõnede välisriikide vastavad teadusstruktuurid (nt Jyväskylä Ülikooli Haridusuuringute Instituut), kellega loodame arendada praegu kujunemisejärgus olevaid tööalaseid kontakte.

1. PROJEKTI KIRJELDUS

1.1. Informatsiooni taust

TPÜ õppekava laboris (nüüd TPÜ Haridusuuringute Instituudi uurimisgrupp) on rea aastate vältel uuritud õppekava arenduse ja õppeprotsessi innoveerimisega seonduvaid probleeme. Õppekavateoreetilisele uurimistööle toetuvalt töötati laboris välja ka riikliku õppekava üldalused. *

Eesti põhi- ja üldhariduse riikliku õppekava nüüdisversiooni kinnitamisega 1996.a. septembris ning õppekava rakendamisega eesti õppekeelela koolides 1997/ 98. õppeaastal algas õppekavaprotsessis uus etapp: õppekava rakendamine tegelikus koolitöös ning õppekava arendamine. TPÜ õppekava labori töö keskestus arendusuuringutele, mille eesmärgiks oli välja tuua õppekava rakendamisega seonduvaid probleeme ning barjääre õppeprotsessis. Nimetatud asjaolud toetasid TPÜ õppekava labori osalemist Haridusministeeriumi korraldatud teadus / arendustööde konkursil (1998.a.aprill) – “Eesti üldharidussüsteemi lähteuring”. Tellimuse lähteuringuks esitas Haridusministeerium TPÜle kui ainsale konkursis osalenule **. Lähteuringu tulemusel toodi esile olulisemad probleemid riikliku õppekava, kooliõppekava ja tavalise kooliklassi tingimuses toimuva õppeprotsessi tasandil (makro- meso- ja mikrotasandil), ning rõhutati vajadust korraldada õppekava arendustegevust selliselt, et kutsuda esile

* Eesti Vabariigi põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava üldalused. Projekt – TPÜ, õppekava uuringute labor, 1994. – 66 lk.

** Tellimus lähteuringuks esitati TPÜ uurimisgrupile (projekti juht S. Õispuu) haridusministri käskkirjaga nr.191, 01.10.1998.a.

süsteemseid muutusi kõigi tasandite võtmekohtades korraga. ***

Riikliku õppekava tasandil osutasid lähteuuringu tulemused muuhulgas probleemidele / vastuoludele:

- RÕKi üldosas (üldhariduse eesmärgid, pädevused, õppeprotsess, hindamine)
- RÕKi üldosa ja ainekavade vahel.
Haridusministeeriumi tellimus lähteuuringu järkuprojektiks aastaks 1999 – “Õppekava arendus: üldosa: ainestandardite konstrueerimine” **** seondus suuresti nimetatud probleemide ja vastuoludega. Uuringut jätkanud töögrupi üheks **uurimiseesmärgiks** oli RÕKi kui terviku analüüs – ja seda eriti RÕKi **üldosa** ja ainekavade vastavuse seisukohalt. Vastav **arenduseesmärk** seondus konkreetsete ettepanekute sõnastamisega.
- RÕKi üldosa parandamiseks ja täiendamiseks, tõstmaks **üldosa funktsionaalsust** nii ainekavade kui ka koolide õppekavade arendajate jaoks.

RÕKi **üldosa** analüüsi tulemusel võime välja tuua järgmised olulisemad järeldused:

- **Üldhariduse eesmärgid** on vaja kaasajastada, põhjendada ning korrektselt formuleerida;
- RÕKi **printsüüpi** on vaja korrektselt formuleerida ning kirjutada lahti ühe või teise printsüübi tähendus
 - ainekavade genereerimise
 - koolide õppekavade arendamise
 - õppeprotsessi kavandamise jaoks.
- Kontseptuaalset mõtestamist vajab **pädevustega** seonduv; (s.h ka kooliastmete pädevused).
- **Õppeprotsessi** käsitlevas peatükis on vajalik avada ja lühidalt põhjendada konstruktivistlikku õppimiskäsitust ning suhestada seda nn traditsioonilis(t)e õpikäsitus(t)ega. Õppeprotsessi struktuuri oleks otstarbekas avada õppeülesande mõiste kaudu ning seejärel esitada õppeprotsessi üldisemad põhimõtted, õppemeetodeid puudutav ning hindamisega seonduv.
- Üldosa genereerimise olulisim printsüüp: tema elementide (sisuühikute) seotus, funktsionaalsus, on RÕKi nüüdisversioonis “kaduma läinud”. See aga tähendab, et üldosa ei saa korrigeerida pelgalt kosmeetilise remondi abil *****.

*** Aruanne lähteuuringu kohta “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava (RÕK) rakendamise tulemuslikkusega ja RÕKi arendusega seonduvate probleemide kavandamine. TPÜ, 1998 (77 lk., käsikiri).

**** Haridusministeeriumi üldhariduse osakonna tellimus TPÜle Eesti üldhariduse lähteuuringu “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava rakendamise tulemuslikkuse ja RÕKi arendusega seonduvate probleemide uurimise kavandamine” järkamiseks,” Projekti juht S. Õispuu. (Kiri nr. 4-2 / 1731, 09.03.1999).

***** Aruanne lähteuuringu “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava rakendamise tulemuslikkuse ja arendamisega seonduvate probleemide uurimise kavandamine” järkuprojekti täitmise kohta: I osa, TPÜ, 1999 (133 lk., käsikiri).

1.2. Üldharidusosakonna eeldatava tellimuse – riikliku õppekava üldosa korrigeeritud versiooni projekt – täitmine eeldab:

järgmise **uurimusliku eesmärgi** täitmist:

- TPÜ õppekava üldosa analüüsi tulemuste
- Soome ekspertide poolt läbi viidud üldosa analüüsi tulemuste
- Haridusministeeriumi ainenõukogude RÕKi üldosa puudutavate vastavate ettepanekute
- Õpetajate Liidu ettepanekute
- Põhjamaade / UNDP projekti “Avatud õppekava” vastavate ettepanekute

metaanalüüsi. Selle tulemused oleksid aluseks projekti **arenduseesmärgi** – õppekava üldosa korrigeeritud versiooni tekst – kirjutamisel.

1.3. 2000.a. oodatavad tulemused ja edasivaade

Uurimis/ arendustöö tulemusena esitatakse Haridusministeeriumile 31.12.2000 RÕKi **üldosa** korrigeeritud versiooni projekt.

Riikliku õppekava korrigeerimine ja arendamine on normaalne protsess, mida tunnistavad ja praktiseerivad kõik arenenud riigid. Seepärast kuulub ka RÕKi üldosa korrigeeritud versioon edasisele arendamisele ja korrigeerimisele. Selle protsessi ettevalmistamiseks on vaja esmajärjekorras uurida selliseid küsimusi nagu

- üldhariduse funktsioonid ja üldhariduse koht haridussüsteemis
- kõrgkoolide ootused kõrgkooliastuja üldkompetentsuse suhtes;
- õpitulemuste kontrolli ja hindamise küsimused
- õppeprotsess (õppeprotsessi kirjeldamine ja analüüs, tulemuste võrdlemine õppeprotsessi soovitatavate mudelitega)
- kooli õppekava (koolide õppekavade võrdlev analüüs; riikliku ja kooli õppekava vahekorra täpsustamine)

3. FINANTSEERIMINE

Haridusministeeriumi sihtfinantseerimisena 150 000 EEKi ulatuses.

Kulude jaotus

Asutuse üldkulu (20%)	30 000 EEK
Art. 10	83 459 EEK
Art. 21	27 541 EEK
Art. 31	5 000 EEK
Art. 36	2 000 EEK
Art. 38	2 000 EEK

TPÜ Haridusuuringute Instituudi õppekava töögrupp

[Projekt üldhariduskooli riikliku õppekava ainekavade kohta]

2. R & D PROJEKTI ÜLDANDMED

1.1. Projekti nimetus ja teostamise aeg: Lähteuringu “Eesti põhi- ja keskhariduse riikliku õppekava tulemuslikkusega ja arendusega seonduva probleemide uurimise kavandamine” jätkuprojekt. Üldhariduskooli riikliku õppekava ainekavad: ainekavade konstrueerimise teoreetilis-praktilised probleemid: põhimõtted ja tehnoloogiad ainekavade projektide korrigeerimiseks: ainestandardid.

01.01.2000 – 31.12.2000

1.2. Peamine projektiteostaja: TPÜ Haridusuuringute Instituudi uurimisgrupp.

Aadress: Narva mnt 25, Tallinn, 10120

telefonid: 6345895; 6587691; kontaktisik magister Juta Veimer

1.3. Teised koostööpartnerid: TPÜ Haridusuuringute Instituudi teised uurimisgrupid; TPÜ kasvatusteaduskonna koolipedagoogika õppetool; TPÜ ainedidaktikate / metoodikate õppejõud; EV Haridusministeeriumi üldhariduse osakonna õppekavatalitus; EV Haridusministeeriumi ainenõukogud; maakondade aineaktiivid.

3. PROJEKTI KIRJELDUS

3.1. Informatsiooni taust

TPÜ õppekava laboris on rea aastate vältel uuritud õppekava arenduse ja õppeprotsessi innoveerimisega seonduvaid teoreetilisi ja praktikas esile kerkivaid probleeme. Toetuvalt õppekavateoreetilisele uurimistööle töötati laboris välja ka põhimõtted ainekavade konstrueerimiseks; need olid aluseks Riigi Kooliametis valminud I tööversiooni ainekavadele, mis ilmusid viie vihikuna 1994.aastal.

1997/98.õppeaastal algas üldhariduskoolides Eesti põhi- ja üldhariduskeskkooli riikliku õppekava rakendamine. TPÜ õppekava labori töö kesksestus arendusuuringutele, mille eesmärgiks oli tuua välja ja analüüsida õppeprotsessis toimuvaid positiivseid nihkeid ja probleeme, mis johtusid uue õppekava rakendamisest. Erilist tähelepanu pöörati erinevate õppeainete integratsiooni võimaluste kasutamisele õppeprotsessi kavandamisel. Töösse kaasati 3 eesti ja 4 vene õppekeele kooli.

1998. aasta aprillis osales TPÜ õppekava labor Haridusministeeriumi korraldatud teadus/arendustööde konkursil “Eesti üldharidussüsteemi lähteuring”. Tellimuse vastavaks uuringuks esitas Haridusministeerium TPÜle kui ainsale konkursis osalenule *. Lähteuringu tulemusel toodi esile olulisemad probleemid

- riikliku õppekava
- kooliõppekava ja
- kooliklassi tingimusi toimiva õppeprotsessi tasanditel.

Ainekavade aspektist vaadatuna osutasid lähteuringu tulemused riikliku õppekava tasandil järgmistele vastuoludele / probleemidele:

* Tellimus lähteuringuks esitati TPÜ uurimisgrupile (projekti juht S. Õispuu) haridusministri käskkirjaga nr.191, 01.okt. 1998.a.

- vastuolud RÕKi üldosa ja ainekavade vahel
- ebaselgus obligatoorse ja fakultatiivse õppesisude piiride määratlemisel
- ainekavade mahuline ülepaisutus
- ainekavadesse kätketud õppesisude ebajõukohasus õpilastele ainetevahelise integratsioonivõimaluste olematus
- õpitulemuste ebaselge määratlemine
- riiklike eksamite ja õppekava avatuse konflikt **.

Nimetatud probleemide ja vastuoludega seondus suuresti Haridusministeeriumi tellimus TPÜle jätkuprojektiks aastal 1999 – “Õppekava arendus: üldosa: ainestandardite konstrueerimine” ***.

Tellimuse täitmiseks (endise õppekava labori baasil) moodustatud töögrupp

Analüüsis:

- võrdlevalt välisriikide kogemuste ainestandardite kujunemisel
- ainekavu nende vastavuse seisukohalt üldosale ning tegi kokkuvõtteid ainenõukogude ettepanekutest ainekavade muutmiseks / täiendamiseks.

Tehtud töö tulemusel jõuti järgmiste olulisemate järeldusteni:

- Üldhariduskooli ainekavade loomine ja arendamine ei ole üksnes Eesti probleem – see on aktuaalne kogu maailmas. Seejuures põrkutakse – nagu johtub väliskogemuse analüüsist – ikka ja jälle ühtedele ja samadele probleemidele. Väliskogemuse edasine analüüs on vajalik, pakkumaks pidepunkte standardi konstrueerimisega seonduvate probleemide lahendamise tarvis.
- Enamik ainekavu vajab täiendamist ja täpsustamist. Täpsustamist ja korrastamist ei nõua mitte ainult õpitulemustega seonduv, vaid läbi vaadata tuleb kõik – alates eesmärkide formuleerimisest ja lõpetades õpitulemuste formuleerimisega.
- Ainekavadesse kätketud õppesisude integreerimise võimalusi on vaja palju enam ära kasutada. See nõuab sihipäraselt (vastavate otsustustehnoloogiate abil) kavandatud ja korraldatud koostööd ainerühmade vahel.
- Ainekavades (s.h ka õpitulemustes) ei leia üldreeglina eksplitsiitset väljendust õpi/tunnetusoskustega seonduv.
- Tagatud pole õppevaldkondade, õppeainete ja –teemade tasakaalustatud esindatus riiklikus õppekavas.
- Laekunud emakeele, eesti keele (vene koolis), võõrkeelte, matemaatika, füüsika, keemia, loodusõpetuse, bioloogia ja geograafia ainenõukogude esitatud ainekavade uued versioonid vajavad edasist analüüsi ning kahtlemata, edasist arendustegevust, ületamaks nii liigset ainekesksust kui ka ebafunktsionaalsust aine eesmärkide, sisu ning õpitulemuste vahel. (Analüüsi vajavad ka need ainekavade versioonid, mis senini pole veel laekunud – inimese / kodanikuõpetuse tsükli õppeained; filosoofia, osa oskusaineid). ****

** Aruanne lähteuringu kohta “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava (RÕK) rakendamise tulemuslikkusega ja RÕKi arendusega seonduvate probleemide kavandamine. TPÜ, 1998 (77 lk., käsikiri).

*** Haridusministeeriumi üldhariduse osakonna tellimus TPÜle Eesti üldhariduse lähteuringu “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava rakendamise tulemuslikkuse ja RÕKi arendusega seonduvate probleemide uurimise kavandamise” järkamiseks,” Projekti juht S. Õispuu. (Kiri nr. 4-2 / 1731, 09.03.1999).

**** Aruanne lähteuringu “Eesti põhi- ja keskkhariduse riikliku õppekava rakendamise tulemuslikkuse ja arendamisega seonduvate probleemide uurimise kavandamine” jätkuprojekti täitmise kohta: I osa, TPÜ, 1999 (133 lk., käsikiri).

3.2. Ainekavade korrigeeritud versioonideni jõudmine 2000.aasta lõpuks eeldab tihedat koostööd Haridusministeeriumi üldhariduse osakonna õppekavatalituse, Haridusministeeriumi ainenõukogude ja TPÜ projektgrupi vahel. Koostöö ja tagasisideme efektiivsuse tõstmiseks on vaja valida välja (ja modifitseerida) sobilikud ühistööd hõlbustavad arendus/otsustustehnoloogiad ning nendele ka toetuda. Selles koostöös seab TPÜ projektgrupp enesele järgmised

1) **uurimuslikud eesmärgid:**

- aluspõhinõuete väljatöötamine ainenõukogudele (ainegruppidele) ainekavade korrigeeritud versioonideni jõudmiseks;
- töötada välja (valida ja modifitseerida) otsustus/arendustehnoloogiad, tõstmaks koostöö osapoolte koostöö ja tagasiside efektiivsust.

Esimese **uurimusliku eesmärgi** saavutamine eeldab järgmiste uurimisülesannete täitmist:

- Ainekavasid puudutavate analüüside metaanalüüs. See hõlmaks:
 - Soome Kooliameti poolt läbiviidud ainekavade ekspertiisi tulemuste (sotsiaalne, võõrkeeled, matemaatika) analüüsi.
 - TPÜ projektrühma ainekavade analüüsi;
 - ainenõukogude ettepanekute analüüsi;
 - Õpetajate Liidu ettepanekute analüüsi.
- Ainestandardeid puudutava väliskogemuse analüüsi.
- Ainekavade “horisontaalset” ekspert-analüüsi (kattuvused, integratsioonivõimalused).
- Aineaktiivide arvamuste ja ettepanekute (ainekavade seni laekunud uute vaheversioonide põhjal) fikseerimine ja analüüs.

2) **arenduseesmärgid**

- ainenõukogude juhendamine ja töö koordineerimine
- laekuvate ainekavaversioonide jooksev analüüs ja tagasisideme kindlustamine.

2000.a. oodatavad tulemused ja edasivaade

Uurimistöö ja koostöise arendustöö tulemusena loodetakse jõuda 31.12.2000 RÕKi ainekavade korrigeeritud versioonideni (projektideni).

Riikliku õppekava ainekavade korrigeerimine ja arendamine on normaalne protsess, mida tunnistavad ja praktiseerivad kõik arenenud riigid. Seepärast kuuluvad ka ainekavade korrigeeritud versioonid edasisele arendamisele ja korrigeerimisele. Selle protsessi ettevalmistamiseks on vaja esmajärjekorras uurida selliseid küsimusi nagu:

- kõrgkoolide ootused kõrgkooli-astujate ainealase kompetentsuse suhtes;
- ühiskonnast johtuv nõudlus õpetatavate ainete nomenklatuuri osas;
- õppeprotsessi toimumise iseärasused erinevates ainetes (kirjeldused; analüüs; võrdlemine soovitatavate mudelitega).

3. FINANTSEERIMINE

Haridusministeeriumi sihtfinantseerimisena 180 000 EEKi ulatuses.

Kulude jaotus

Asutuse üldkulu (20%)	36 000 EEK
Art. 10	100 000 EEK
Art. 21	33 000 EEK
Art. 31	4 000 EEK
Art. 36	5 000 EEK
Art. 38	2 000 EEK

TPÜ Haridusuuringute Instituudi õppekava töögrupp